

บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์*

THE ROLE OF A MONK IN PUBLIC WELFARE

พรหมเรศ แก้วโมลา¹, พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์² และ รวีโรจน์ ศรีคำภา³

Phromares Kaewmola¹, PhrakruSontorndhammanithat² and Raweerose Sricompa³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: Phrom.1969@Gmail.com

Received 2 February 2024; Revised 26 February 2024; Accepted 29 February 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ซึ่งเกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคมด้านต่าง ๆ เพราะคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก มีความผูกพันกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาไปอบรม สั่งสอน ซึ่งเป็นการกล่อมเกลาจิตใจให้คนในสังคมมีที่พึ่งทางใจ เพื่อยกระดับจิตใจของคนในสังคมให้สูงขึ้น และมุ่งสอนให้คนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรม สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน พระสงฆ์จึงเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนในสังคม และพระสงฆ์ก็มีบทบาทสำคัญต่อสังคม จนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทำให้เป็นสังคมเป็นที่น่าอยู่

สำหรับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ในการช่วยเหลือสังคมเห็นได้ชัดเจนมาก เพราะพระสงฆ์อยู่ใกล้ชิดกับคนในชุมชน พระสงฆ์จึงเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันศาสนาและสังคม ในการอยู่ร่วมกันพระสงฆ์จึงต้องแสดงออกถึงบทบาทหน้าที่ในการให้ความ

Citation:

* พรหมเรศ แก้วโมลา, พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์ และ รวีโรจน์ ศรีคำภา. (2567). บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 2(1), 26-39.

Phromares Kaewmola, PhrakruSontorndhammanithat and Raweerose Sricompa. (2024). The Role of A Monk in Public Welfare. Journal of Interdisciplinary Social Development, 2(1), 26-39.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ช่วยเหลือสังคมในด้านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น บทบาทด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล บทบาทด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน บทบาทด้านการช่วยเหลือและการมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ บทบาทด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย บทบาทด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน เป็นต้น เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และจะเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคมต่อไป

คำสำคัญ : บทบาทพระสงฆ์, การสาธารณสงเคราะห์, การช่วยเหลือสังคม

Abstract

The purposes of this academic article is to know the role of monks in public welfare related to helping society in various aspects because most people in Thai society believe in Buddhism as the main religion and have a relationship from the past until the present. The monks are leaders of the Buddhist principles to train and teach which is a lullaby for people in society to have a spiritual refuge to elevate the spirits of people in society to a higher level and aims to teach people in society to have morals and ethics. Able to apply the Buddhist principles to living in the present. The monks are therefore the mental center of people in society. And the monks play an important role in society until it changes in a better direction. making it a livable society.

For the role of monks in public welfare in helping society is very obvious. Because the monks are close to people in the community. Therefore, they are part of a religious and social institution. In living together, monks must show their roles and responsibilities in helping society in various activities, such as helping roles, the roles in supporting government or private affairs, the role of helping and contributing to the public domain, The role of helping people affected by disasters, the role of giving buildings and places of temples for the benefit of the community, etc., to lead to the strength of the community and will continue to be a good example for society.

Keywords : The role of monks, The public welfare, Social contribution

บทนำ

เริ่มตั้งแต่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย คนส่วนมากก็เริ่มยอมรับนับถือพระพุทธศาสนากันมากขึ้น ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นพื้นฐานและเป็นแก่นสารของขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี ที่ได้ยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน หมู่บ้านขึ้น และมีการรวมตัวกันสร้างวัด วาอารามขึ้น เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจของผู้คน อาศัยพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านพระพุทธศาสนา เป็นผู้แนะนำสั่งสอน โดยนำเอาหลักธรรมคำสอน ในทางพระพุทธศาสนา มาอบรมสั่งสอน เป็นการกล่อมเกล่าจิตใจให้คนในสังคมมีที่พึ่งทางใจ เพื่อยกระดับจิตใจของคนในสังคมให้สูงขึ้น สถาบันพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ ดังนั้น พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของชุมชน และสังคม เป็นที่เคารพนับถือ เช่น เมื่อชาวบ้านมีความทุกข์เดือดร้อนไม่สบายใจก็มาขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ เป็นต้น นอกจากนี้จะเป็นที่เคารพของคนในชุมชนแล้วยังนับว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน เพราะเมื่อมีกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์หรือสาธารณประโยชน์ เช่น การสร้างโรงเรียน ทำถนน สร้างสะพาน เป็นต้น พระสงฆ์ก็จะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแทบทุกครั้งจนปรากฏให้เห็นตามชุมชนต่าง ๆ

พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ทั้งนี้ ในการให้ความช่วยเหลือด้านสังคมมาโดยตลอดสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ก็คือผู้ที่ปฏิบัติปฏิบัติชอบตามหลักพระธรรมวินัย โดยพระสงฆ์มีบทบาทและส่วนร่วมในการกล่อมเกล่าจิตใจ และลักษณะนิสัยของคนในสังคม เพราะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ต้องอาศัยชุมชนเป็นหลัก ด้วยชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกัน การอยู่ร่วมกัน บทบาทหนึ่งที่พระสงฆ์ต้องการตอบแทนคนในสังคม คือต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือชุมชนที่พระสงฆ์อยู่ร่วม ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มีความเกี่ยวเนื่องกันกับพระสงฆ์มาโดยตลอด เช่น เวลาวินเกิดก็ไปทำบุญ เวลาเจ็บป่วยก็ไปหาพระสงฆ์ เวลาตายก็ยังไม่พ้นพระสงฆ์ เป็นต้น ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน ตลอดถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งในฐานะที่พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคมต้องอยู่ต้องเผชิญปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ พระสงฆ์ได้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพื่อเป็นที่พึ่งของ

สังคม พร้อมทั้งพัฒนาให้เจริญขึ้นโดยปราศจากปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ถึงแม้คนทั่วไปจะทราบกันดีว่าพระสงฆ์ คือ หมู่คนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556: 262) ซึ่งสละแล้วจากสภาวะความเป็นปัจเจกสภาวะ แต่ยังมีชีวิตเพื่อสังคมภาวะ เพื่อสังคม มีจิตวิญญาณเพื่อชุมชน เพราะมีชีวิตที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งพระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นลูกหลานของชาวบ้านที่เข้ามาบวชเพื่อศึกษาพระธรรมวินัยและนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนนั้นไปอบรมสั่งสอนคนในสังคมหรือในที่ต่าง ๆ ยิ่งในสมัยก่อนแล้ววัดหรือพระสงฆ์กลายเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาแทบทุกมิติในชุมชน เช่น ถ้าจะเรียนหนังสือก็ต้องไปเรียนที่วัด จะทำบุญในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็ไปที่วัด มีประชุมของชาวบ้านก็ไปที่วัด เป็นต้น

ดังนั้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของชาวบ้าน เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้พระสงฆ์ในปัจจุบันได้พยายามพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อนำความรู้ความสามารถที่ตนมีอยู่มาช่วยเหลือสังคมในหลาย ๆ ด้านส่งผลให้ชุมชนและสังคมเกิดความเจริญรุ่งเรืองอย่างชัดเจน ทั้งนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์และบูรณาการบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งบทบาทหน้าที่ กล่าวมี 6 ด้าน ได้แก่ 1) บทบาทด้านการปกครอง 2) บทบาทด้านการศึกษา 3) บทบาทด้านการสังคมสงเคราะห์ 4) บทบาทด้านการเผยแผ่ 5) บทบาทด้านสาธารณูปการ 6) บทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ โดยบทบาทของพระสงฆ์ทั้ง 6 ด้านที่พระสงฆ์นั้นจะต้องแสดงล้วนแต่มีความสำคัญทั้งสิ้น สำหรับบทความวิชาการเรื่องนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือสังคมว่ามีการปฏิบัติอย่างไร ที่จะช่วยทำให้คนในสังคมเกิดความเลื่อมใสศรัทธายึดมั่นในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังจะสมารถนำความรู้ที่ได้จากบทความนี้ไปถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้และเสริมสร้างบทบาทของพระสงฆ์ในแต่ละวัดได้ปฏิบัติศาสนกิจให้สมบูรณ์ ซึ่งจะ เป็นผลดีต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

ในสังคมพระสงฆ์เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ท่านเป็นแกนนำในการพัฒนาวัด และนำพาชาวบ้านในการพัฒนาด้านจิตใจและด้านวัตถุ กิจกรรมต่าง ๆ ที่พระสงฆ์จัดขึ้นก็จะได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี เพราะคนในชุมชนมีจิตศรัทธาเลื่อมใส พระสงฆ์ จะประกอบกิจการอันใดก็มีความสำเร็จ พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญ แต่ตัวพระสงฆ์เองต้องสร้างการยอมรับจากสังคมนั้น ๆ เพื่อจะได้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และสามารถชักจูงคนเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างเต็มที่ และเต็มใจในการพัฒนา

การปกครองคณะสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าจะทรงดูแลด้วยพระองค์เอง ทรงอยู่ในฐานะประมุข และทรงให้ความสำคัญเสมอภาคในการบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ พระองค์จะทรงทำท่ามกลางสังฆกรรมต่าง ๆ ที่กระทำได้ได้รับเสียงเป็นเอกฉันท์ จากคณะสงฆ์จึงสามารถดำเนินการต่อไปได้ ทำให้พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปอย่างรวดเร็ว สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงทิ้งเป็นมรดกมาจนถึงปัจจุบันก็คือพระธรรมวินัย ซึ่งจะเป็นหลักในการที่สถาบันสงฆ์จะใช้เป็นสื่อในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับชาวโลกต่อไป และจะเป็นสิ่งกำหนดบทบาทหรือจุดยืนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์ กับสังคมชาวโลกในปัจจุบัน และอนาคตอีกด้วย(พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2534: 32) เช่นเดียวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ย่อมต้องมีผู้นำในการบริหารและมีระบบการปกครองโดยมุ่งพัฒนาให้วัดมีความเข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนได้อย่างแท้จริง และมีการมอบหมายหน้าที่ให้กับพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันถือว่าการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย โดยมีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับขั้นนับแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปถึงจนเจ้าอาวาส อันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539: 76)

ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทหน้าที่ในหลายอย่างหลายด้าน ทั้งการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์และบูรณาการบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งพระสงฆ์ได้มีบทบาทเหล่านี้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และในอนาคต ถ้ายังมีพระสงฆ์อยู่อีก บทบาทเหล่านี้ก็จะไม่จางหายไป โดยใช้บทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ส่วนบทบาทในด้านอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ถ้าจะต้องพิจารณาถึงหลักธรรมและหลักความถูกต้องโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ในส่วนพระสงฆ์มีบทบาทอย่างไร และบทบาทของพระสงฆ์มีความหมายอย่างไรจะได้อธิบายตามลำดับต่อไปนี้

1.1 ความหมายของบทบาท

คำว่า “บทบาท” ได้มีผู้รู้หลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า “การทำตามบทโดยปริยาย หมายความว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 453)

สุพัตรา สุภาพ ให้ความหมายว่า "บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ บุคคลที่มีสถานภาพต่าง ๆ อาจมีบทบาทต่าง ๆ กันออกไป และทั้งบทบาททั้งสถานภาพก็เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้เสมอ ยิ่งสังคมซับซ้อนมากขึ้นเท่าไร บทบาทยิ่งแตกต่างกันมากเท่านั้น" (สุพัตรา สุภาพ, 2522: 52)

สมคิด เฟ็งอุดม ได้กล่าวถึงบทบาทตามแนวคิดของ ราล์ฟ (RALP) สรุปได้ว่า สถานภาพเป็นฐานะหรือตำแหน่งซึ่งจะเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทของบุคคล ตำแหน่ง และบทบาทจึงเป็นสิ่งที่คาบคู่กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้เปรียบเหมือนเหรียญ คือ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญเป็นตำแหน่ง อีกด้านหนึ่งของเหรียญก็เป็นบทบาท (สมคิด เฟ็งอุดม, 2535: 9)

ณัฐชยา สัมเขียวหวาน กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึงแบบแผนของพฤติกรรม หรือ การกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพ หรือ ฐานะ ตำแหน่งทางสังคม โดยที่สังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่งแห่งไว้เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งนั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ (ณัฐชยา สัมเขียวหวาน, 2543: 4 - 5)

สรุปได้ว่า บทบาท จึงเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ ในสิ่งที่เราเป็น หรือ เป็นการแสดงออกตามหน้าที่ ที่สังคมกำหนดไว้และจะต้องทำ เช่นบทบาทของการเป็นบิดามารดา บทบาทของความเป็นครู เป็นต้น

1.2 บทบาทของพระสงฆ์

บทบาทของพระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์กับชาวบ้านจะมีความสัมพันธ์กัน เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่จะช่วยให้ชาวบ้านพ้นจากความทุกข์ โดยการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า เพื่อให้ชาวบ้านได้ปฏิบัติตาม ตามที่มีพุทธดำรัสสั่ง พระสาวกออกประกาศศาสนาดังพุทธพจน์ที่ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสององค์แสดงธรรมอันมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ ทั้งอรรถและพยัญชนะให้บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายมีรูปสี ในตาน้อย มีอยู่ย่อมเสื่อมไป เพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จะไปยังตำบลอรุเวลาเสนาานิคมเพื่อแสดงธรรม” (วิ.ม. (ไทย 4/32/32) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: 27)

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นเครื่องชี้ชัดถึง อุดมคติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นบทบาทสำคัญของการทำหน้าที่ประกาศศาสนธรรม ส่งเสริมสัมมาปฏิบัติของพระภิกษุพุทธสาวกทั้งหมดนับจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งมุ่งให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล และประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวโลกอย่างแท้จริง หากได้มุ่งเพื่อประโยชน์ให้คนมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก หรือมุ่งเพื่อประโยชน์ของผู้เผยแผ่เองแต่อย่างใดไม่ นอกจากนี้การส่งพระอรหันตสาวกรุ่นแรกไปประกาศพระศาสนาทั่วชมพูทวีปนี้ ยังถือว่าเป็นจุดกำเนิดการดำเนินงานพระธรรมทูตอีกด้วย

บทบาทหลักของพระสงฆ์ ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนกระทั่งถึงปัจจุบันก็คือการให้ความรู้แก่ประชาชน ตามหลักพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า บทบาทบรมครู บทบาทในฐานะครู เป็นบทบาทที่ถาวรตลอดมา แต่ปัจจุบันนี้มีบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์เพิ่มขึ้นมาอีกหลาย ๆ ด้านตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ อันเป็นการดำเนินงานเพื่อสาธารณประโยชน์ของสังคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์

แนวคิดเกี่ยวกับการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ ในที่นี้จะกล่าวถึงความหมาย ความสำคัญ และบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ว่ามีการทำงานเป็นอย่างไร ดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงานหรือของคณะบุคคล หรือบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการศึกษา สงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล อุทหนุนจุนเจือกิจการของรัฐ หรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ และสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป (กรมการศาสนา, 2528: 33 - 36)

การสาธารณสงเคราะห์เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์” (ม. 5 ตรี) และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดไว้ว่า วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม การสาธารณแยกโดยลักษณะมี 5 ประการคือ(กรมการศาสนา, 2528: 2)

- 2.1 การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล
- 2.2 การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์
- 2.3 การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ
- 2.4 การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป
- 2.5 การสงเคราะห์ด้านการใช้อาคารสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์

บทบาทของพระสงฆ์ไม่ใช่มีเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเท่านั้นแต่พระสงฆ์ยังมีบทบาทอีกในหลาย ๆ ด้าน โดยบทบาทหน้าที่ด้านการสาธารณสงเคราะห์เป็นบทบาทหนึ่งที่เป็นงานของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือชุมชน เป็นการเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างวัดกับชุมชน

2.2 ความสำคัญของการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ มีจุดกำเนิดมาจากการที่มนุษย์เรานั้นที่คุณธรรมที่เรียกว่า มนุษยธรรม (พระพุทธโฆษาจารย์, 2556: 23) คือธรรมที่ทำให้คนเราเป็นมนุษย์ อันได้แก่ ศีล 5 และคุณธรรมคือมีความเมตตา กรุณา เป็นต้น ต่อเพื่อนมนุษย์ ผู้ร่วมเกิด แก่ เจ็บ และตาย อันเป็นผลมาจากหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ เช่นเดียวกับการสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ ซึ่งวิธีการเป็นไปตามที่ระเบียบของมหาเถรสมาคมได้กำหนดไว้ และในอำนาจหน้าที่ของบทบาทพระสงฆ์ จึงกล่าวได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์โดยแท้ เป็นภารกิจสำคัญที่พระสงฆ์ต้องแสดงบทบาทในการช่วยเหลือสังคม เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน พระสงฆ์จึงเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์จะต้องให้ความช่วยเหลือตามขอบเขตที่พอจะช่วยให้ได้ ถือว่าเป็นงานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย ได้แก่ การให้การสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณร การสร้างถนน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การสร้างหอสมุดโรงเรียน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 37) งานสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานที่จะต้องร่วมใจกันในการให้ความ

ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างที่เกิดขึ้น ให้ผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ดังนั้น ความสำคัญของงานสาธารณสงเคราะห์จึงมีครอบคลุมทั้งการพัฒนาทางกายภาพและการพัฒนาทางด้านจิตใจ พัฒนาสังคมและประเทศชาติเป็นลำดับไป ความสำคัญของงานสาธารณสงเคราะห์จึงสรุปได้ดังนี้ (พระครูประภัสร์สิทธิคุณ, 2555: 34)

2.2.1 เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้น

2.2.2 เป็นการพัฒนาและส่งเสริมให้มีศีลธรรมในการดำเนินชีวิตและยึดถือหลักแห่งศีลธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต อันเป็นการพัฒนาสังคมให้น่าอยู่ มีความสงบร่มเย็นเป็นสุข

2.2.3 เป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีคุณภาพ คือการรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นรู้จักแบ่งปันและชี้แนะเพื่อให้เกิดปัญญาความรู้

2.2.4 เป็นการพัฒนาปัญญาให้สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.5 เป็นการรวมกัน หรือร่วมกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อันนำมาซึ่งการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ

2.2.6 ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และทำการช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้

2.2.7 ทำให้สังคมมีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข

2.2.8 การสาธารณสงเคราะห์จัดว่าเป็นบ่อเกิดแห่งการสร้างบุญกุศลความงามความดีตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

2.2.9 เป็นการสร้างความดีอันได้แก่การให้ความสงเคราะห์นั้นแพร่หลายไปในหมู่ชนทุกจำพวก

2.3 บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์

ปัจจุบันพระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการสงเคราะห์สังคมมากยิ่งขึ้น เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในการให้ความช่วยเหลือสังคมในด้านสาธารณสงเคราะห์มาโดยตลอดถือว่าพระสงฆ์คือผู้ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักพระธรรมวินัย โดยพระสงฆ์มีบทบาทและส่วนร่วมในการกล่อมเกลาจิตใจ และลักษณะนิสัยของชาวบ้าน เพราะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ต้องอาศัยชาวบ้านเป็นหลัก ด้วยชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมบทบาทหนึ่งที่พระสงฆ์ต้องการตอบแทนคนในชุมชน ต้อง

รับรื้อหน้าที่ในการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ และพัฒนาในชุมชนที่พระสงฆ์อยู่ร่วม ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มีความเกี่ยวเนื่องกันกับ พระสงฆ์มาโดยตลอด ในฐานะที่พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญ ต้องอยู่ต้องเผชิญปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ พระสงฆ์ควรที่จะนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สำหรับบทบาทของพระสงฆ์ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์มี บทบาทที่เห็นชัดเจนที่พระสงฆ์ได้ร่วมกับชาวบ้าน และหน่วยงานราชการก็คือ การตัดถนน หนทาง การปรับปรุงถนน การประปา การพัฒนาหนองน้ำ คลองบึง การสร้างฝายน้ำล้น เป็นต้น จึงทำให้พระสงฆ์กับสังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ต่างก็อาศัยซึ่งกันและกัน ดังพุทธพจน์ ที่ตัดในพหุการสูตร ทรงแสดงการพึ่งพากันระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ว่า ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้อุปการะแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัย เกสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลายก็จงเป็นผู้มีอุปการคุณมาก แก่พราหมณ์และคฤหัสถ์ทั้งหลายจงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด บริบูรณ์สิ้นเชิง แก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิต ทั้งหลาย ต่างอาศัยกันและกันด้วยอามิสทาน และธรรมทานอยู่ประพาศพิรหมจรรย์ เพื่อ ต้องการสลัดโอฆะ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยรอบด้วยอาการอย่างนี้

บทบาทพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ในการช่วยเหลือสังคม

บทบาทพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ในการช่วยเหลือสังคม ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ทั้งอดีตและปัจจุบัน พระสงฆ์จะมีบทบาทช่วยเหลือชุมชนที่เห็นได้ชัดเจน มากทั้งสาธารณสุขสงเคราะห์และการพัฒนาสังคม บทบาทของพระสงฆ์ทั้งทางโลกและทางธรรม ต้องร่วมกันไม่แยกหรือเห็นห่างต่อกัน พระสงฆ์ต้องพยายามช่วยเหลือชาวบ้านให้พ้นจากความทุกข์ยาก โดยให้ชาวบ้านมีอาชีพภายในชุมชน เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พระสงฆ์ควรที่จะไปร่วมในการพัฒนาสังคมเพราะถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรง เพราะพระสงฆ์ต้องช่วยเหลือ ชาวบ้านมิใช่เพียงด้านจิตใจเท่านั้น แต่ต้องช่วยเหลือทางด้านวัตถุด้วยหรือเรื่องการครองชีพอีกด้วย บทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์จึงเป็นงานเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือสังคม และ อำนวยความสะดวกให้กับชุมชน ถือว่าเป็นบทบาทที่พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการ อนุเคราะห์ช่วยเหลือสังคม ทั้งในด้านการอบรมสั่งสอน การดำรงชีพในชีวิตประจำวันอีกด้วย บทบาทของพระสงฆ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์นั้นมีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน

มาก เมื่อมีคนในชุมชนมีความทุกข์ร้อนไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือทางด้านจิตใจ พระสงฆ์ก็สามารถช่วยแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ในบทบาทสาธารณสงเคราะห์จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์จะช่วยเหลือทุกด้านในเรื่องปัจจัย 4 ที่ในสังคมที่ขาดแคลน พระสงฆ์ก็สามารถช่วยบรรเทาทุกข์นั้นได้

งานด้านสาธารณสงเคราะห์ ถือได้ว่าเป็นงานที่มหาเถรสมาคมกำหนดให้พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคมยามเกิดปัญหาภัยธรรมชาติ อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย หรือปัญหาต่าง ๆ ที่ชาวบ้านอยากให้พระสงฆ์เข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งเป็นอีกงานหนึ่งที่พระสงฆ์ทำไม่หยุด โดยเฉพาะคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ได้ดำเนินการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อสื่อสารแนวทางการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้กับพระสงฆ์ นำไปดำเนินการให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์อย่างสูงสุด ด้วยหลักการปฏิบัติ 4 หลัก คือ 1.สงเคราะห์ 2.เกื้อกูล 3.พัฒนา 4.บูรณาการ

ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ในการช่วยเหลือสังคม ที่เห็นชัดเจนว่า พระสงฆ์บางท่านมีบารมี มีลาภสักการะ ท่านไม่ได้เก็บเพียงตัวท่าน หากแต่ท่านนำไปช่วยเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์แก่สังคม โดยจะได้กล่าวถึงงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล

พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือเกื้อกูลคนในชุมชน โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน คนในชุมชนอยู่ร่วมกันแบบญาติพี่น้องเดียวกัน มีพระสงฆ์เป็นผู้ที่มุ่งพัฒนา ด้านจิตใจของคนในสังคม ให้เป็นคนดีมีคุณธรรมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน ช่วยชาวบ้านในการสร้างถนนหนทาง การพัฒนาแหล่งน้ำในชุมชน การสร้างชุมชนที่สะอาดและน่าอยู่ การสร้างสะพาน การสร้างฌาปนสถาน และการสร้างประปา เป็นต้น

นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในสังคม มีการอบรมและเผยแผ่ ซึ่งในส่วนองค์กรของสงฆ์ จะมีหน่วยงานที่เข้าไปช่วยเหลือในการช่วยเหลือชุมชน คือหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้น ๆ จัดพระสงฆ์ลงไปอบรมและพบปะกับชุมชนต่าง ๆ เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม การสงเคราะห์ทำให้เกิดความสามัคคีความมั่นคงขึ้นเรื่อย ๆ พระสงฆ์จึงเป็นผู้ที่อบรมจิตใจของคนในสังคม ให้ยึดมั่นในหลัก

พระพุทธศาสนา โดยยึดหลักศีล 5 ทำให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสนับสนุนสังคม ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ไม่ผิดศีลธรรม เพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นไปอย่างมีความสุข

2. บทบาทด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน

การช่วยเหลือส่งเสริมกิจการของรัฐหรือเอกชน ที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาภายในตำบล การหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ เป็นต้น และพระสงฆ์ยังมีบทบาทในการสนับสนุน ในการอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อให้ความรู้ในด้านต่าง โดยเฉพาะปัญหาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาทางสังคม ถ้าหากพระสงฆ์มีความสนใจ ใส่ใจร่วมในการอบรมในเรื่องนี้แล้ว ปัญหาเสพติดของชุมชนและในสถานศึกษาจะลดลง นอกจากนี้พระสงฆ์ยังได้ช่วยเหลือสนับสนุนในการบริจาคทรัพย์ อุบถรณ์ต่าง ๆ ต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่เป็นสาธารณประโยชน์

ในด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน พระสงฆ์ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่อยู่ชุมชน มักจะมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน และพระสงฆ์ก็มีส่วนร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ในการดำเนินการสนับสนุน ให้กับชุมชนโดยการใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ไปพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนก่อนที่จะพัฒนาด้านอาชีพโดยเน้นหลักให้ชุมชนได้ยึดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ในการดำรงชีพเพื่อให้ชุมชนอยู่ดีมีสุข

3. บทบาทด้านการช่วยเหลือและการมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ

บทบาทพระสงฆ์ ในการช่วยเหลือการสร้างสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างห้องสมุด การสร้างห้องน้ำ และการสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น จะเห็นได้จากหลาย ๆ แห่งที่พระสงฆ์สร้างถาวรวัตถุอันเป็นสมบัติอันล้ำค่าฝากไว้ในทางพระพุทธศาสนา

4. บทบาทด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย

พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนในยามที่ประสบสาธารณภัย โดยการมอบทุนทรัพย์และสิ่งของในการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ด้วยการบริจาคโดยตรง หรือจะมีการมอบทุนทรัพย์และสิ่งของให้กับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่จะนำไปช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย

5. บทบาทด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

บทบาทพระสงฆ์ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน สิ่งที่วัดควรจะให้ก็คือการให้จัดตั้งโรงเรียนและสถานศึกษาภายในวัดเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับครูอาจารย์และนักเรียนที่มีโรงเรียนติดกับวัด ไม่ควรมี

การกั้นเขตตัดขาดจากวัด ให้เด็กนักเรียนได้มีความใกล้ชิดกับวัด และวัดควรที่จะให้ชุมชนมาใช้ อาคารสถานที่ของวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เป็นประโยชน์กับ ชุมชน การจัดตั้งศูนย์ต่าง ๆ ขึ้นภายในวัด เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน เป็นต้น

ดังนั้นบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์จึงเป็นบทบาทที่สำคัญ และเป็นงาน ของพระสงฆ์ที่จะต้องทำเพื่อสังคม เพราะวัดมีความใกล้ชิดกับสังคมมากที่สุด พระสงฆ์จึงเป็น ผู้นำทางศาสนจักร และยังจะช่วยสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์แก่ชุมชนนั้นได้ ด้วยการ แนะนำชักจูงคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสร้างสรรค์ให้ชุมชนมีความเจริญมากยิ่งขึ้น

สรุป

สรุปได้ว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญด้านสาธารณสงเคราะห์ในการช่วยเหลือสังคม เพราะว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวบ้าน จึงเข้าใจปัญหาความทุกข์ยากของชาวบ้านเป็น อย่างดี ทำให้พระสงฆ์มีแนวคิดในการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้นำด้าน ศาสนา เป็นที่เคารพศรัทธาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในสังคม พระสงฆ์จึงร่วมกับองค์กร ต่าง ๆ ร่วมกันในการพัฒนาเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมให้มีความ เจริญก้าวหน้า และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นเป็นบทบาท หน้าที่ของพระสงฆ์ที่ได้นำความรู้จากการศึกษาหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา นำมา ประยุกต์กับการช่วยเหลือสังคม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน มีความ เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

นอกจากนี้พระสงฆ์ยังเป็นที่เคารพนับถือของคนในสังคม นับว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่ มีคุณค่าในการมีส่วนร่วมในด้านการช่วยเหลือที่เป็นสาธารณประโยชน์ พระสงฆ์ยังเป็นที่พึ่งทาง จิตใจของคนในสังคม ช่วยเสริมสร้างให้มีความเจริญอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ ทำ ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมดียิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2528). พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ณัฐชา สัมเขียวหวาน. (2543). บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัด ราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2534). การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตฺโต). (2539). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มุลนิธิพุทธธรรม.
- พระพุทธโฆษาจารย์. (2556). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 33 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวแอนดีโฮม จำกัด.
- พระครูประภัสร์สิทธิคุณ. (2555). บทบาทพระสงฆ์ด้านสาธารณสุขของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2525). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรเจริญทัศน์.
- สมคิด เพ็งอุดม. (2535). การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามทรรศนะของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2522). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). การกลับมาของพระพุทธศาสนา “พระเอก”